



התורה והארץ (ע"ר)

מכון תורני מדעי למחקר, יישום
והסברת מצוות התלויות בארץ

בס"ד ניסן תשע"ב

ברכה על הפרשת זרוע לחיים וקיבה ובעור מעשרות

1. שו"ת הרשב"א (סי' יח)
מתנות כהונה אין מברכין על נתינתן דאין הישראל נותן משלו, אלא שהשם יתברך זכה אותן לכהן ומשלחן גבוה קא זכו. ונתינת שקל בשנה כיוצא בו וכדכתיב (דברי הימים א כט) כי ממך הכל ומידך נתנו לך. אבל על פדיון הבן ועל הפרשת חלה ומעשרות מברך מפני שאינו מברך על הנתינה אלא על ההפרשה ועל הפדיון שתלוין בו.... ומנא לן דמתנות כהונה אין מברכין עליהו. משום דאמרינן דכהנים משלחן גבוה קא זכו (ב"ק יג ע"א). וגבי¹ דהוא ממתנות כהונה נמי אמרינן קנאו השם ונתנו לכהנים וכדמברר בבבא קמא (קט ע"ב). דשמעינן מינה דמאן דיהיב מתנות כהונה לא יהיב ליה מדידיה אלא דרחמנא נינהו כדכתיב (במדבר י"ח) ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי. וכך השיב הרב רבי יוסף אבן פלט זכרוננו לברכה להרב רבי אברהם ב"ר דוד.

2. חולין קל ע"ב:

ר' יהודה בן בתירא אומר: משפט - מלמד שהמתנות דין, יכול אפי' חזה ושוק דין? ת"ל: זה; למאי? אילימא לחולקו בדיינין - אטו חזה ושוק לאו בדיינין מיחלקו? אלא לאו, להוציא בדיינין! הכא במאי עסקינן - דאתו לידיה; אי דאתו לידיה, מאי למימרא? דאתו לידיה בטבליהו, וקסבר האי תנא: מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין.

3. רש"י

וזכה בהן במתנות ששויים לכל הכהנים מהני זכייה אם קדם, אבל חזה ושוק אינו אלא לאותו בית אב ולא מהני.

4. רשב"א חולין קל ע"ב ד"ה לא.

דשאני חזה ושוק דכהנים משולחן גבוה קא זכו ולאחר הקרבה והפרשה, אבל מתנות ממון כהן הוא.

5. תשובת הר"י אבן פלאת (ספרן של ראשונים עמ' 203):

היינו טעמא דקא מברכין עליהו משום דלפדות את בנו ולתקן תבואתו ועסתו אזהריה רחמנא, ושנייה פדייה והפרשה מנתינה, דהא (הפרשה) תליא ביה וקביעה עילויה, ונתינתן בדעת אחרים והיא ממתנות כהונה דזכי ליה רחמנא בגויהו, וכל שכן שמברך על פדיון כרם רבעי ועל הפרשת מעשר שני משום דלא תלאן בדעת אחרים ולא בהנאתן, אבל לתקוני כרמו ותבואתו הוא דעבד דרמיא עליה לחודיה.

6. הראב"ד (השלישי) תמים דעים סי' קפט.

כל מצוה שאינו בינו לבין עצמו אבל תלויה באחרים כגון: צדקה והשבת אבידה והעבט ובקור חולים והדומות להן אין צריך לברך אע"ג דבעשייתה גמר מצוה, וכל מצוה שהיא בינו לבין עצמו כגון: סוכה, לולב ושופר וציצית ותפילין והדומות להם צריך לברך, והלכתא צריך לברך בשלוח הקן ובמעקה ובפדיון הבן ומילה כיון דקטן הוא כבינו לבין עצמו דמי.

¹ . במיוחסות לרמב"ן (סי' קפט) הגירסא וגבי גזל הגר.

התורה והארץ (ע"ר)

מכון תורני מדעי למחקר, יישום והסברת מצוות התלויות בארץ

7. רשב"א ח"ג סי' רפג

דע כי ענין ברכת המצות, שיש לראשונים בה דרכים רבים, ולא נמצא לאחד מהם דרך שוה שתנהג הברכה בכל המצוֹת, שלא תצא מצוה או מצות מכלל אותו דרך. לפי המנהג הנוהג, גם בשלוח הקן יצא להם המחלקת, לפי הדרכים שמצא כל אחד לעצמו. ויש אומרי'ם: שמברך על השלוח: אשר צויתנו לשלח, כמו שמברכין על פדיון הבן וקביעת המזוזה, ואומרי'ן: שמברכין ג"כ על עשיית המעקה. והכלל להם: שכל מצוה שיכול לעשותה על ידי עצמו, ואינו צריך לאחר, מברך עליה; והמצוה שאינו יכול לעשותה בינו לבין עצמו, אלא בצירוף אחר, כצדקה, שאם אין עני לקבל, אינו יכול ליתן, וכן מבקר את החולים, ועומד בפני רבו, ומחזיר אבדה, וכל הדומה לאלה, אינו מברך; אבל בקביעת מזוזה, ועשיית מעקה, ושלוח הקן, שאינו צריך לאחרים, מברך עליהם; זה כלל, והכלל אחד להם. ועוד יש כללים אחרים למקצת מן החכמים, וסוף דבר זה פוק חזי מאי עמא דבר.

8. הרוקח סי' שסו

כל המצות שהן חקות וגזירה צריך לברך, שילוח הקן וראשית הגז ושאר מתנות כהונה. ירושלמי (בפרק כיצד מברכין) גבי קידוש ואפר חטאת ולהזות כל המצות טעוין ברכה, אבל כל דבר שגם בני נח הוזהרו עליו כגון גזל גניבה וחמס והוענשו יד עני לא החזיקו וצדקה וליייה ולקט ושכחה ופיאה והידור זקן שאם מצווים חייב - אין צריך לברך, וכן עשיית מעקה ודינים ותיקון מאזנים ומשקלות ומידות אין צריך לברך שהברכה וצונו ולא עכו"ם. ואם היו עניים חציים היו מפרישים חלקם לבעלי בתים ועניים אחרים אין מצווין ואין צריך לברך, אבל בתרומה וראשית הגז ומתנת שצריך להפריש מברך.

9. ירושלמי ברכות פ"ו ה"א.

רבי חגי ורבי ירמיה סלקון לבי חנוותא, קפץ רבי חגי וברך עליהן, אמר ליה רבי ירמיה יאות עבדת שכל המצות טעונות ברכה. ומניין שכל המצות טעונות ברכה? רבי תנחומא רבי אבא בר כהנא בשם רבי אלעזר: ואתנה לך את לוחות האבן התורה והמצוה, הקיש תורה למצוה מה תורה טעונה ברכה אף מצוה טעונה ברכה.

10. פרוש הירושלמי לפי הפנ"מ ומראה הפנים.

11. פרוש הירושלמי לפי הרש"ס

12. פרוש הירושלמי לפי בעל ספר חרדים.

13. פסקי הרב אליהו מלונדריש לסדר זרעים (מהדורת מוסד הרב קוק עמ' לא).

ונ"ל שכל מצות עשה צריך לברך, ולפעמים אני רגיל לברך אקב"ו לקום מפני שיבה ואקב"ו להדר פני זקן, וכל לכל שאר מצות עשה, אליה"ו.

בברכת התורה והארץ

יהודה הלוי עמיחי

מכון התורה והארץ

כפר דרום אשקלון